ION BĂRBUȚĂ

Institutul de Filologie
(Chişinău)

DE LA STRUCTURILE ACTANȚIALE ALE VERBULUI LA ENUNȚ

Enunțul este, după cum se ştie, unitatea sintactică minimală folosită în procesul de comunicare pentru realizarea unui act de limbaj. Cât priveşte modalitatea de organizare a enunțului, majoritatea cercetătorilor menționează că acesta reprezintă o unitate extrem de complexă organizată pe structuri funcționale în cadrul a diferite niveluri.

Scopul acestui articol este de a descrie procesul de generare a enunțului în limba română. Constituirea enunțului ca unitate comunicativă reprezintă un fenomen care implică o serie de procese condiționate de raportarea conținutului enunțului la realitatea desemnată, precum şi la celelalte componente ale situației de comunicare. În plan structural, procesul de constituire a enunțului poate fi prezentat ca o trecere de la structurile actanțiale ale verbului la enunț ca unitate de bază a comunicării. Referitor la procesul dat, este de menționat că în cele mai multe cazuri una şi aceeaşi structură actanțială poate servi drept bază pentru constituirea unui ansamblu de enunțuri.

Totodată, semnificatul global al enunțului este interpretat ca o entitate structurată pe mai multe niveluri. Propunerea unei analize multiaspectuale permite soluționarea mai multor probleme legate, pe de o parte, de polisemia părților de propoziție şi, pe de alta, de corelația dintre aceste valori în structura unei sau altei părți de propoziție. În felul acesta, soluția „descompunerii" este mult mai acceptabilă decât cea a blocului în ansamblu, deoarece face posibilă înțelegerea mecanismului de variere a diferitelor niveluri ale enunțului unul în raport cu celălalt.

După cum se menționează în lucrările de specialitate, conținutul şi organizarea enunțului depind a) de informația transmisă şi b) de situația de comunicare, reprezentată prin participanții la actul comunicativ (locutor şi alocutor), dar şi prin coordonatele spațio-temporale ale cadrului de realizare (GALR, II, p. 13). În conformitate cu aceşti factori în structura semnificatului global al enunțului se delimitează următoarele straturi de semnificație:

Straturi de semnificație	Clasificarea acestor straturi în funcție de corelarea lor cu elementele actului comunicativ
1. Nivelul referențial	1. Componenta dependentă de situația denotată
2. Nivelul predicativ 3. Modalitatea	2. Componenta dependentă de natura logico-cognitivă a comunicării verbale
4. Nivelul discursiv-pragmatic	3. Componenta dependentă de contextul comunicativ
5. Nivelul comunicativ-pragmatic 6. Aspectul ilocuționar	4. Componenta dependentă de caracterul intențional al comunicării verbale

După cum vedem din acest tabel, straturile de semnificație pot fi puse în corelație cu diferite componente ale actului de limbaj. Acest aspect este definitoriu pentru fiecare dintre straturile de semnificație care intră în componența semnificatului global al enunțului.

BDD-A25977 © 2008 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:22 UTC)

Este bine ştiut faptul că, pentru a genera un enunţ, vorbitorul porneşte de la descrierea unei situaţii, a unei stări de lucruri din realitate. Prin urmare, primul component semantic al enunţului este unul de natură referenţială, acesta fiind dat de raportarea conţinutului enunţului la situaţia denotată. După opinia autorilor Gramaticii Academiei, nivelul în cauză „reprezintă componenta principală a conţinutului informaţional al enunţului" (GALR, II, p. 15). Structura acestui nivel este dată de structura actanţială a verbului predicat şi reprezintă, de fapt, actualizarea acestei structuri prin plasarea în poziţiile deschise de verb a actanţilor respectivi. Astfel, nivelul în cauză poate fi descris cu ajutorul structurilor actanţiale constituite pe baza trăsăturilor semantice ale rolurilor tematice şi ale predicatului semantic. De exemplu, dacă analizăm următoarele enunţuri: *Sportivul aleargă. Piatra se rostogoleşte la vale. Elevul citeşte o carte. Copiii au spart geamul cu mingea*, putem constata că structura lor semantico-sintactică corespunde structurii actanţiale a verbului predicat. Astfel, verbul *a alerga* implică un singur actant (agentul) şi enunţul constituit cu ajutorul acestui verb, de asemenea conţine, în afară de verbul predicat, o singură parte de propoziţie: subiectul. Analiza acestor exemple ne îndreptăţeşte să conchidem că modelul semantico-sintactic al enunţului este determinat de structura semantico-valenţială a verbului.

Poziţia privilegiată a verbului în procesul de constituire şi în organizarea enunţului, manifestată în capacitatea lui de a determina structura enunţului la nivel referenţial, se datorează trăsăturii sale de a implica actanţii şi circumstanţele actualizate prin amplasarea în poziţiile deschise de verb a determinanţilor corespunzători.

În acelaşi timp, pe lângă componentul referenţial, un enunţ cuprinde în structura sa semantico-sintactică mai multe valori determinate de factori de natură diferită. Toate aceste valori şi semnificaţii ale enunţului constituie, de fapt, un rezultat al implicării în comunicare a contextului situaţional în care se desfăşoară activitatea enunţiativă. Cât priveşte rolul nivelului referenţial în cadrul enunţului, trebuie menţionat că el este un element esenţial, reprezentând, de fapt, temelia oricărui enunţ, întrucât, în procesul de constituire a acestuia, toate celelalte straturi de semnificaţie interferează cu componenta referenţială a structurii semantice a enunţului. Diferenţa dintre nivelul referenţial şi celelalte straturi de semnificaţie rezidă în tipul de informaţie codificat determinată de corelaţia cu un anumit tip de component al actului de limbaj. Astfel, dacă nivelul referenţial descrie situaţia din realitate, atunci celelalte straturi adaugă valori care derivă din actul de comunicare. Anume în acest sens trebuie înţeleasă expresia că un enunţ comunică mai mult decât semnifică [I, p. 14]. Ceea ce trebuie spus despre celelalte straturi de semnificaţie care vor fi analizate în continuare este faptul că ele toate se opun nivelului referenţial prin raportarea lor la componente care sunt de natură comunicativă, şi nu referenţială. Toate aceste niveluri constituie blocul straturilor pragmatice.

Cel de-al doilea component delimitat în cadrul structurii semantico-sintactice a enunţului este nivelul logico-sintactic, numit şi nivel predicativ. Categoria care stă la baza nivelului dat este predicativitatea. În literatura de specialitate această categorie cunoaşte două interpretări. În primul caz, predicativitatea reprezintă actul de referire a conţinutului codificat de enunţ la realitate. În altă interpretare, predicativitatea înseamnă atribuirea unei caracteristici subiectului comunicării cu ajutorul unui predicat. În acest caz, predicativitatea este văzută ca o categorie logică al cărei conţinut îl constituie relaţia stabilită între un subiect (obiectul comunicării) şi un predicat (ceea ce se comunică despre subiect). Anume această de la urmă interpretare o vom accepta în lucrarea de faţă.

Cât priveşte semnificaţia unităţilor delimitate în cadrul nivelului predicativ, trebuie menţionat că atât semnificaţia subiectului, cât şi cea a predicatului se caracterizează printr-un grad foarte înalt de abstractizare. Astfel, subiectul are funcţia de a identifica obiectul *despre care în enunţ se spune ceva.* La rândul său, predicatul are rolul de *a spune*

BDD-A25977 © 2008 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:22 UTC)

ceva despre această identitate. În felul acesta, ca rezultat, prin combinarea acestor două funcţii, enunţul ajunge să realizeze o aserţiune, adică să afirme ceva în legătură cu un obiect care serveşte în calitate de punct de plecare al comunicării.

Totodată, trebuie precizat că, deşi cele două unităţi ale nivelului predicativ se presupun reciproc, ele se caracterizează totuşi prin funcţii şi valori diferite. Subiectul îndeplineşte în limbă o funcţie referenţială, de identificare. El are rolul de a desemna obiectul comunicării. La rândul său, predicatul îndeplineşte o funcţie de caracterizare, significativă. De exemplu, în enunţul *Ion este student.*, subiectul *Ion* identifică persoana căreia i se atribuie o anumită caracteristică cu ajutorul predicatului.

Referitor la identificarea unităţilor constitutive ale celor două niveluri – referenţial şi predicativ – trebuie menţionat că distincţia dintre ele este în general bine cunoscută în lucrările de lingvistică, cu singura deosebire că aceste două aspecte sunt analizate, de regulă, în cadrul aceluiaşi nivel. În acest caz se vorbeşte despre diferitele funcţii ale aceleiaşi părţi de vorbire. În lucrările de sintaxă care analizează semantica părţilor de propoziţie, în special semantica subiectului şi a predicatului, se menţionează ca fiecare dintre părţile de propoziţie principale îndeplineşte mai multe funcţii în cadrul enunţului, ceea ce implicit presupune că ele se definesc prin mai multe valori. Astfel, referitor la partea de propoziţie reprezentată în enunţ prin subiect se menţionează că acesta îndeplineşte în limbă o funcţie semantică (are ca echivalent semnificaţia subiectului la nivel referenţial), o funcţie logică (corespunde semnificaţiei predicatului de la nivelul predicativ) şi o funcţie comunicativă.

Descrierea primelor două niveluri ne permite să analizăm nivelul predicativ în planul corelaţiei sale cu nivelul referenţial-sintactic. Informaţia conţinută de nivelul predicat, organizată în conformitate cu structura subiect – predicat, se suprapune informaţiei codificate la nivelul referenţial. Dat fiind că fiecare dintre aceste două niveluri se caracterizează printr-un mod propriu de structurare a conţinutului informaţional al enunţului, este posibilă stabilirea diferitor tipuri de relaţii între unităţile lor. În aceste condiţii, apare problema selectării unuia dintre componenţii structurii referenţiale ca subiect al comunicării şi a altuia sau a altora pentru amplasarea lor în poziţia predicatului. Aşadar, corelaţia nivel referenţial – nivel predicativ rezidă în alegerea unui actant pentru poziţia de subiect al comunicării.

În legătură cu această repartizare a componenţilor enunţului de la nivelul referenţial la nivelul predicativ, trebuie observat că participantul selectat pentru poziţia de subiect poate avea cele mai diverse roluri tematice. Astfel, inventarul de roluri care pot apărea în poziţia subiectului este destul de eterogen.

Corelaţia dintre structura şi unităţile nivelului referenţial şi predicativ şi componentele situaţiei desemnate ar putea fi prezentat cu ajutorul tabelului de mai jos.

Situaţia din realitate	Participant_1 ↓	Proces ↓	Participant_2 ↓
Nivelul referenţial al enunţului	Agent ↓	Proces ↓	Obiect
Nivelul predicativ al enunţului	Subiect	Predicat	

Totuşi, după cum demonstrează studiile de specialitate, în cele mai multe cazuri, în poziţia subiectului este aşezat participantul care se defineşte prin rolul de agent al acţiunii (*Avionul zboară. Vânătorul a împuşcat un iepure.*) sau participantul care se caracterizează printr-o anumită însuşire sau stare (*Hârtia e albă. Tabloul atârnă pe perete. Piatra a crăpat.*). Trebuie menţionat că numai în aceste situaţii subiectul indică, de fapt, subiectul real al acţiunii, stării sau caracteristicii. În toate celelalte cazuri, se constată o nepotrivire mai mare sau mai mică între specificul funcţiei sintactice subiect şi valoarea rolului tematic utilizat în această poziţie.

BDD-A25977 © 2008 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:22 UTC)

După cum relevă cercetătorii, celelalte roluri tematice caracteristice numelui folosit în poziția de subiect sunt următoarele:

• Forța: *Apele au rupt stăvilarul. Vântul mişcă frunzele. Furtuna a scufundat corabia. Ploile au distrus semănăturile.*;

• Pacientul: *Îmi place vinul. Mă dor picioarele. El a fost ajutat de familie.*;

• Beneficiarul unei acțiuni: *Parlamentarii se bucură de unele avantaje. Ion abuzează de prietenii săi.*;

• Ținta: *Fratele a primit o scrisoare. Lucrătorii şi-au încasat salariul. Sportivii noştri au obținut multe medalii la întreceri.*;

• Experimentatorul: *Copilul a auzit bătăi în uşă şi s-a speriat. Marinarii au văzut în depărtare o insulă. Mircea s-a supărat pe colegii săi fără motiv.*;

• Instrumentul: *Această cheie deschide orice uşă. Cuțitul acesta taie bine carnea. Medicamentele acestea micşorează tensiunea. Şurubul a răzbătut prin scândură.*;

• Posesorul: *Prietenul meu are o maşină nouă. Colegul meu posedă o casă în centrul oraşului. Țara dispune de mari rezerve de petrol.*;

• Obiectul posedat: *Casa aparține bunicilor. Pământul este al țăranilor.*;

• Locativul: *Oraşul abundă în vestigii istorice. Piața mişună de oameni.*

Concluzia care se impune în legătură cu utilizarea diferitor actanți în poziția sintactică a subiectului este următoarea. Faptul că poziția subiectului poate fi ocupată nu numai de agent, ci şi de actanți de alt tip demonstrează o dată în plus că funcția de subiect ca obiect al comunicării nu are o motivare semantică, ci una legată de organizarea conținutului informațional al enunțului în conformitate cu structura binară a judecății.

Un aspect important legat de corelarea celor două niveluri vizează varierea lor în raport unul cu altul. Referitor la acest aspect, trebuie menționat că schema sintactică actualizată prin lexicalizarea valențelor deschise de verb la nivelul referențial este variabilă, în anumite limite, în raport cu nivelul predicativ. Aceste posibilități însă sunt totuşi limitate. Astfel, posibilitatea de variere a nivelului predicativ în raport cu nivelul referențial este controlată a) de trăsături ale verbului şi b) de determinări textuale şi discursive [2, p. 314]. În cele ce urmează ne vom opri pe scurt asupra modalității concrete de variere a nivelului referențial în raport cu nivelul predicativ.

În primul rând, este vorba de marea diversitate de structuri ce caracterizează enunțurile la nivel referențial şi care sunt determinate, în ultimă instanță, de structura actanțială a verbului. Deci semantica verbului predicat asigură organizarea semantico-sintactică a enunțului, atribuind numelor care actualizează structura actanțială a verbului diferite roluri semantice. În felul acesta, statutul semantic al numelui care la nivelul predicativ este folosit ca subiect al comunicării depinde de tipul de predicat. Importantă pentru această situație este distincția verb agentiv – verb nonagentiv. Este evident că în cazul unor verbe agentive poziția sintactică de subiect e ocupată de agent, iar în cazul unor verbe nonagentive această funcție revine unor roluri din cu totul altă sferă funcțional-semantică decât cea a agentului. Să analizăm, bunăoară, următoarele două enunțuri: 1) *Muncitorii sapă o fântână.* 2) *Casa aparține unui străin.* Primul enunț se caracterizează prin modelul semantic: *Agent – Proces – Obiect*, iar cel de al doilea are structura: *Obiect posedat – Raport de posesie – Posesor.* După cum putem observa, în cazul structurării conținutului referențial al primului enunț din perspectiva nivelului predicativ, în poziția subiectului va fi aşezat agentul, iar în cazul celui de al doilea enunț, subiectul va fi reprezentat de numele cu rolul tematic de obiect posedat.

În al doilea rând, varierea raportului dintre unitățile nivelului referențial şi cele ale nivelului predicativ este posibilă, în cazul construcțiilor cu un verb tranzitiv direct, datorită categoriei diatezei. În acest caz, alegerea unui actant pentru poziția de subiect este

BDD-A25977 © 2008 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:22 UTC)

determinată de intenţia comunicativă a locutorului. Astfel, un nume având rolul semantic de pacient poate trece în poziţia subiectului datorită transformării pasive, care, după cum se ştie, are ca rezultat subiectivizarea celui mai puţin activ participant. La nivelul enunţului, prin transformarea de subiectivizare se înţelege procedeul care are drept rezultat alegerea şi aşezarea unui alt actant (de obicei, a pacientului) în poziţia subiectului.

Referitor la acest tip de transformare, trebuie observat că, deşi ea este determinată de intenţia locutorului, este totuşi parţial liberă [3, p. 512]. Restricţiile care pot împiedica acest tip de transformare sunt fie de natură lexico-sintactică, fie de natură pragmatică.

Ca urmare a constrângerilor lexico-sintactice, variaţia între o construcţie tranzitivă activă cu agentul în poziţia subiectului şi o construcţie pasivă în care obiectul (complement direct) a devenit subiect este posibilă numai în cazul verbelor pasivizabile [2, p. 314]: *Muncitorii construiesc o casă.* ⇒ *Casa este construită de muncitori.* După cum vedem, transformarea pasivă are ca rezultat subiectivizarea celui mai puţin activ participant. În cazul construcţiilor pasivizabile, vorbitorul are posibilitatea de a alege actantul care urmează să fie aşezat în poziţia subiectului în funcţie de intenţia sa comunicativă.

Iar în cazul verbelor impersonalizabile este posibilă variaţia unei construcţii cu subiect cu o construcţie fără subiect [2, p. 314]: *Copilul doarme.* ⇒ *Se doarme bine aici.* Astfel, după cum vedem, prin trăsătura sintactică a diatezei, există posibilitatea reorganizării sintactice a actanţilor (în cazul pasivului), precum şi posibilitatea „marginalizării" unui actant (în cazul impersonalului propriu-zis) [2, p. 326].

Pe de altă parte, subiectivizarea, din punct de vedere pragmatic, poate fi admisă sau, dimpotrivă, poate fi blocată de structura informaţională a enunţurilor anterioare [3, p. 512].

Următoarea categorie distinsă în cadrul structurii semantico-sintactice a enunţului este modalitatea, categorie subiectivă care exprimă atitudinea cognitivă, volitivă sau evaluativă a vorbitorului faţă de stările de lucruri, reale sau potenţiale, descrise prin enunţ [2, p. 673]. Din punctul de vedere al mijloacelor de exprimare, modalitatea este, în română, o categorie semantică, parţial gramaticalizată [2, p. 673].

În general, modalitatea este interpretată ca o implicare a vorbitorului în enunţ. După opinia unor cercetători, enunţul este de neconceput fără modalitate. Deci pentru constituirea semnificatului global al enunţului este necesar ca latura descriptivă (conţinutul informativ al enunţului referitor la un fapt, eveniment sau situaţie din realitatea extralingvistică) să se combine cu o informaţie care reprezintă aprecierea subiectivă a vorbitorului. Într-un enunţ simplu de tipul *Afară plouă.*, informaţia despre o stare reală de lucruri (*ploaia care cade într-un anumit loc*) este asociată cu o informaţie de natură subiectivă. Vorbitorul prezintă acest proces ca având loc în realitate, ca pe un fapt real.

Modalitatea cuprinde următoarele tipuri de valori: a) valori legate de gradul de cunoaştere a realităţii descrise (atitudinea cognitivă): *Ştiu că plouă. Desigur că plouă. Cred că plouă. Pesemne*, *plouă.*; b) valori privind intenţia şi gradul de impunere a unor fapte virtuale / potenţiale (atitudinea volitivă şi prescriptivă): *Vreau să plouă.*; c) valori legate de aprecierea pozitivă sau negativă a unor stări (atitudinea evaluativă): *Din păcate*, *plouă.*

Cât priveşte relaţia dintre modalitate în calitatea ei de informaţie dependentă de natura logico-cognitivă a comunicării verbale şi nivelul referenţial ca element de bază al structurii semantico-sintactice a enunţului, trebuie spus că cea dintâi este o informaţie secundară, în sensul că ea însoţeşte informaţia obiectivă privind starea de lucruri descrisă. În acelaşi timp, spre deosebire de celelalte niveluri, de exemplu, nivelul predicativ, modalitatea, datorită caracterului său, în mare parte, subiectiv, nu influenţează în vreun fel structura nivelului referenţial.

BDD-A25977 © 2008 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:22 UTC)

Un alt component din structura semantico-sintactică a enunţului este actualizarea spaţial-temporală numită şi categorie a localizării situaţionale. Această categorie cuprinde valorile legate de actul localizării conţinutului enunţului în raport cu axa temporală şi cu coordonate spaţiale în care se produce actul de comunicare. Altfel spus, localizarea situaţională asigură punerea în relaţie a stării descrise de enunţ cu datele concrete ale situaţiei de comunicare.

Pentru denumirea acestui aspect al organizării pragmatice a enunţului se mai foloseşte şi termenul deixis. După cum se specifică în Dicţionarul de ştiinţe ale limbajului, se delimitează următoarele tipuri fundamentale de deixis: deixis personal (codarea unei informaţii legate de rolurile participanţilor, emiţător sau receptor), deixis spaţial (plasarea situaţiei descrise în raport cu locul în care se află cei doi comunicanţi) şi deixis temporal (raportarea timpului descris în situaţia desemnată la momentul emiterii enunţului) [2, p. 157].

Următorul component semantic al enunţului include valorile şi semnificaţiile de natură comunicativ-pragmatică. Este latura propriu-zis pragmatică a enunţului, care depinde de situaţia de comunicare şi de contextul comunicativ.

Nivelul comunicativ-pragmatic cuprinde informaţia privind ierarhia elementelor enunţului după importanţa lor comunicativă. În funcţie de anumiţi factori de natură pragmatică (precum contextul, intenţia comunicativă a vorbitorului), în fiecare situaţie concretă de comunicare, în structura enunţului se disting: a) o secvenţă purtătoare a informaţiei cunoscute, date şi b) o secvenţă purtătoare a informaţiei noi, necunoscute. Prima parte a enunţului este desemnată prin termenul temă, iar cea de a doua prin termenul remă. *Mihai* (T) *a plecat.* (R) (ca răspuns la întrebarea *Ce-a făcut Mihai?*); *A plecat* (T) *Mihai.* (R) (ca răspuns la întrebarea *Cine a plecat?*).

Nivelul segmentării informaţionale Temă-Remă se suprapune celorlalte niveluri, interacţionând, în special, cu nivelul referenţial şi cu cel predicativ. În cele ce urmează vom încerca să analizăm modul în care influenţează structura informaţională asupra organizării sintactice a enunţului. După cum se ştie, româna face parte din categoria limbilor în care structura frazei reflectă direct funcţia pragmatică, şi anume funcţiile de temă şi de remă. După cum observă cercetătorii, în limba română contemporană, în concurenţa dintre structura formal-sintactică şi cea informaţională are prioritate cea de la urmă. Aceasta înseamnă că ordinea cuvintelor într-un enunţ este modificată în aşa fel, încât să corespundă exigenţelor discursului.

Faptul că segmentarea informaţiei din punct de vedere comunicativ determină în multe privinţe structura enunţului poate fi demonstrat analizând următoarele exemple: *Ion cântă.* şi *Cântă Ion.* În primul enunţ subiectul apare în poziţia temei, în cel de al doilea el este aşezat în poziţia remei. Cât priveşte predicatul, trebuie menţionat că acesta funcţionează ca remă în primul enunţ şi ca temă în cel de al doilea. Deplasarea şi aşezarea unui component în poziţie tematică, mai avansată în raport cu poziţia iniţială, se numeşte tematizare. În acelaşi timp, rematizarea unei părţi de propoziţie se realizează, de obicei, prin aşezarea ei pe ultimul loc în structura enunţului: *Am primit acest cadou de la părinţi. – Am primit de la părinţi acest cadou.*

Diferenţa dintre aceste variante ale enunţurilor analizate nu este semantică, ci este una de natură pragmatică, în sensul că importanţa comunicativă a fiecărui component al enunţului este determinată de factori de natură contextual-situaţională, precum ar fi: fondul de informaţie comun interlocutorilor şi intenţia comunicativă a vorbitorului.

Şi un ultim component delimitat în cadrul semnificatului global al enunţului este nivelul care are la bază informaţia despre scopul comunicării. Trebuie spus că acesta este aspectul cel mai important care îi conferă enunţului statut de unitate comunicativă şi am putea spune că acesta constituie, de fapt, esenţa enunţului ca unitate comunicativă. Această

BDD-A25977 © 2008 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:22 UTC)

constatare este confirmată şi de opinia expusă în *Dicţionarului enciclopedic de pragmatică* ai cărui autori sunt de părere că ceea ce permite trecerea de la cuvinte la enunţ este intenţia locutorului [1, p. 40].

Din acest punct de vedere, intenţia comunicativă este definită de lingvişti drept o valoare potenţială şi virtuală de natură subiectivă, având la bază motivul care îl determină pe locutor să formuleze enunţul respectiv. Această valoare subiectivă, după opinia unor specialişti, se explicitează cu ajutorul verbelor *a implica, a presupune*, folosite în construcţii de tipul: *Vorbitorul A presupune ceva spunând x*. De exemplu, formulând enunţul *Azi voi veni mai devreme acasă*, locutorul comunică o anumită informaţie despre revenirea sa acasă, pe care o prezintă sub forma unei promisiuni. Am putea spune că orice act de comunicare este anticipat de prezenţa unei intenţii comunicative care determină, în ultimă instanţă, enunţarea. Aceasta înseamnă că, pentru ca vorbitorul să formuleze un enunţ, el trebuie să aibă intenţia de a realiza actul dat de comunicare. În felul acesta, producerea oricărui enunţ, chiar şi a celui mai simplu, implică în mod obligatoriu existenţa unei forţe convenţionale specifice numite forţă ilocuţionară care reflectă scopul urmărit de locutor în contextul comunicativ respectiv.

După cum bine se ştie, cele mai generale scopuri realizate de vorbitor în cadrul actului comunicativ sunt: a) să comunice ceva, b) să întrebe ceva sau c) să exprime un ordin, un îndemn, o poruncă. Deci se disting următoarele scopuri locuţionare: 1) scopul locuţionar asertiv (care constă în reprezentarea unei stări de lucruri ca actuală), 2) scopul locuţionar directiv (care constă în a-i cere locutorului să facă ceva) şi 3) scopul ilocuţionar interogativ (care constă în a-i cere interlocutorului o informaţie).

Şi în concluzie menţionăm că trecerea de la structura actanţială a verbului la structura predicativă echivalează, de fapt, procesul de generare a enunţului, care reprezintă transformarea unei organizări semantico-sintactice într-un act de enunţare. În studiul acestei probleme complexe se cunosc mai multe modele de interpretare a procesului de generare a enunţului. Dintre cele mai cunoscute sunt următoarele două: modelul liniar şi modelul în formă de Y.

În cadrul modelului liniar straturile de semnificaţie se suprapun succesiv unul celuilalt indiferent de natura lor. Pe când în cadrul modelului de tip Y există două etape în interpretarea enunţurilor: prima este considerată o etapă strict lingvistică, deoarece ea nu necesită o cunoaştere extralingvistică, iar a doua etapă reprezintă etapa pragmatică. Deosebirea dintre cele două modele rezidă deci în faptul că modelul liniar admite interferarea conţinutului informativ cu semnificaţiile contextual-pragmatice în procesul de generare a enunţului, iar cel de al doilea model prevede că valorile comunicativ-pragmatice datorate contextului de enunţare nu intervin decât după ce enunţului i s-a atribuit o anumită semnificaţie referenţială.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Moeshler, Reboul: Moeschler Jacques, Reboul Anne. *Dicţionar enciclopedic de pragmatică* (traducere în limba română). – Cluj, 1999.

2. GALR, II: *Gramatica limbii române. Vol. II*: *Enunţul*. – Bucureşti, 2005.

3. DSL: Bidu-Vrânceanu Angela, Călăraşu Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu Liliana, Mancaş Mihaela, Pană-Dindelegan Grabriela, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii.* – Bucureşti, 2001.

BDD-A25977 © 2008 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:59:22 UTC)